

- MYSLLENIE A REČ

Myslenie - charakteristika, druhy a formy

- sprostredkovaný a zovšeobecnený odraz predmetov a javov objektívneho sveta v ich podstatných vzťahoch, vlastnostiach a zákonitostiach
- kognitívna forma správania, ktorá je charakteristická používaním symbolov = vnútorných reprezentácií predmetov a udalostí (Hilgard, Atkinson)

MYSLENIE

- stavia na vnemoch a predstavách, týka sa vzťahov a závislosti medzi nimi, ktoré nie sú vnímateľné
 - zameriava sa na **odhaľovania a uvedomovanie si vzťahov a závislostí** (aj vnútorných a podstatných) medzi javmi a takto umožňuje (najmä pri tvorbe a riešení problémov) **poznávať podstatné a všeobecné**, a odhaľovať aj nové vlastnosti skutočnosti.
- umožňuje (v podobe symbolickej, najmä rečovej)
výmenu poznatkov a skúsenosti

myslieť možno aj bez aktuálneho vzťahu k predmetnej
situácii

rozmýšľanie (uvažovanie) = **dlhodobý a bohatý reťazec
na seba nadväzujúcich myšlienkových aktov pri
činnosti**

pomocou neho možno získať nové informácie, myslenie
sa priamo zúčastňuje na ich utváraní

dve základné vlastnosti myslenia

- **Dynamickosť** – človek nemôže nemyslieť, je v ňom prítomná akási pudová, či inštinkt. Tendencia myslieť (orientačno-pátracia aktivita)
- **Regulatívnosť** myslenia – týka sa obsahovej stránky
 - závisí do istej miery tiež od vnútorných (a niekedy aj vonkajších) podmienok, a často aj od obsahu viac-menej bezprostredne predtým prebiehajúceho myslenia (Košč, L., 1986).
 - ide o proces, usmerňovaný vedomím mysliaceho → **determinujúca tendencia** – pripúšťa do vedomia len také predstavy, pojmy a spomienky, prípadne výplody fantázie, ktoré tvoria istú logickú reťaz a vedú naše myslenie k istému vytýčenému cieľu, pričom potláčajú objavovanie sa takých obsahov vedomia, ktoré takému logickému postupu prekážajú

Myslenie neprebieha vždy len na vedomej úrovni → tvorivé myslenie prebieha mimo vedomia – do vedomia vstupuje, až keď sa už tvorivý akt dokončil.

Druhy myslenia

Ontogeneticky sa vyvíjajúce druhy myslenia (Piaget)

- senzomotorické myslenie (názorno-aktívne) (0-2 roky)
 - Predoperačné -(obrazovo-názorné) (2-7)
- Konkrétne operácie (pojmovovo-logické myslenie)

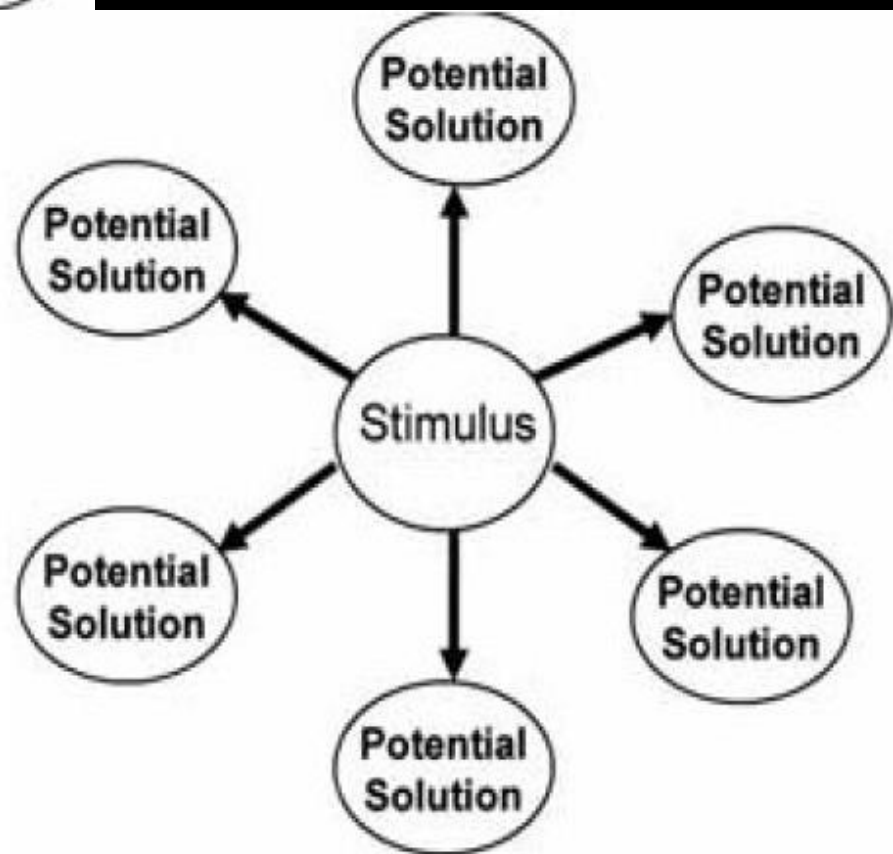
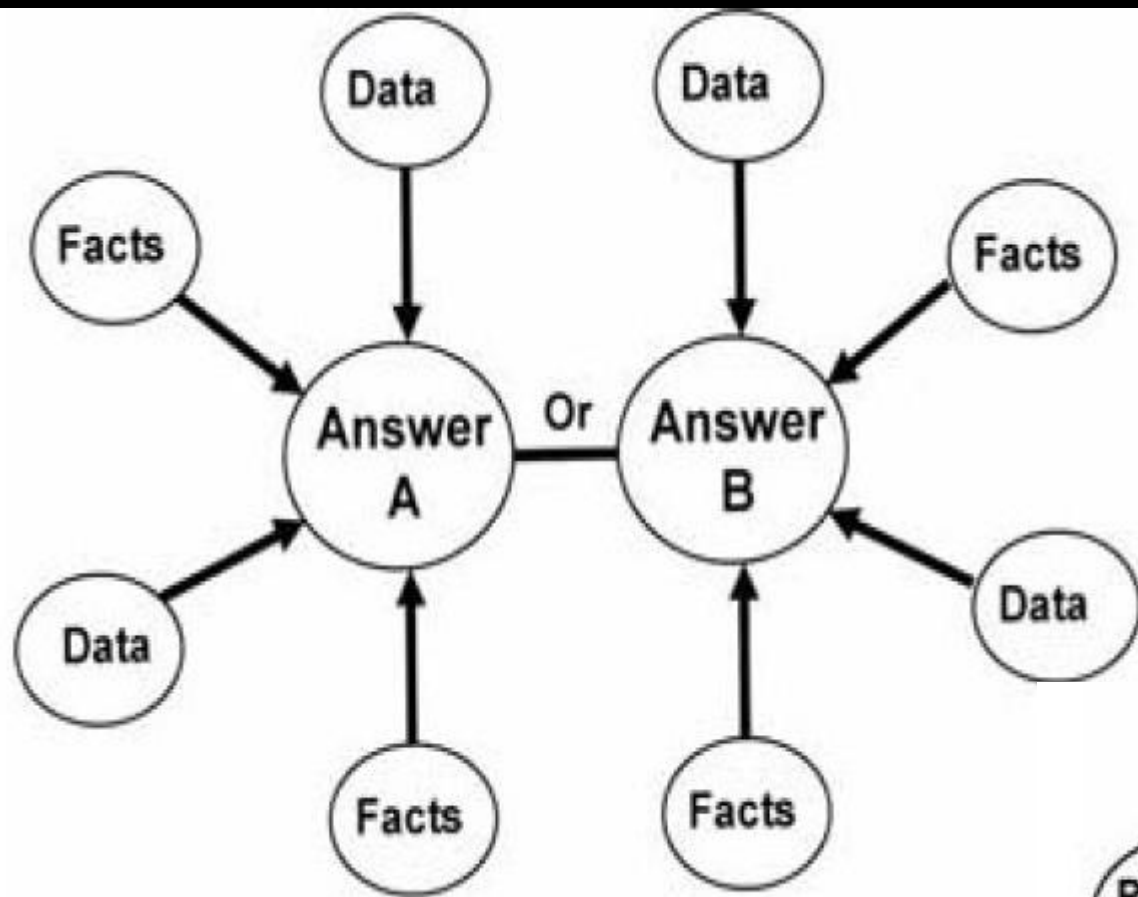
	PHASE 1	PHASE 2	PHASE 3
CONSERVATION OF LIQUID QUANTITY	 <p>"Do they have the same amount of orange drink or a different amount?"</p>	 <p>"Now watch what I do" (pouring contents of one glass).</p>	 <p>"Now, do they have the same amount of orange drink or a different amount?"</p>
CONSERVATION OF SOLID QUANTITY	 <p>"Do they have the same amount of clay or a different amount?"</p>	 <p>"Now watch what I do" (stretching one piece of clay).</p>	 <p>"Now, do they have the same amount of clay or a different amount?"</p>
CONSERVATION OF NUMBER	 <p>"Is there the same number or a different number?"</p>	 <p>"Now watch what I do" (spreading one row).</p>	 <p>"Now, is there the same number or a different number?"</p>

Hľadisko originality

- viedlo k rozlíšeniu týchto druhov:
- reprodukčné (Selz) alebo konvergentné (Guilford)
- produktívne (Selz) alebo divergentné (Guilford)

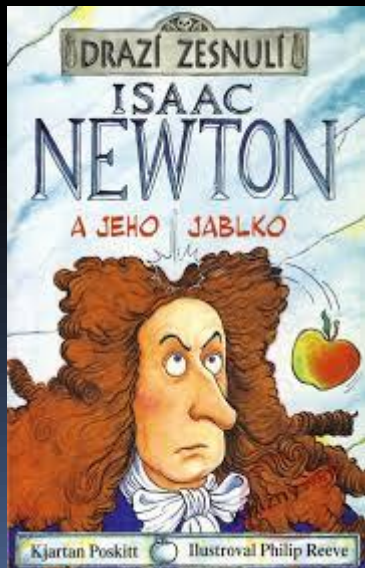
$$\cdot 5 + 5 = ?$$
$$? + ? = 10$$

- - konvergentné - (IQ testy) – vedie k jedinej správnej odpovedi (riešeniu) alebo k spoznaniu najbežnejšej alebo najlepšej z rozličných možných odpovedí
- - divergentné – (testy tvorivosti) – mnohosmerné myslenie, pričom sa odhaľuje alebo vytvára čosi nové
- Uvedte čo najviac slov začínajúcich na DO... (schopnosť fluencie)
- Uvedte čo najviac odpovedí: „Aké dôsledky by malo, keby ľudia nepotrebovali spať?“
- Uvedte všetky možné použitia vínovej fľaše. (schopnosť flexibility)
- Čo znamená „Ženská krása je ako jeseň“ (schopnosť originality)
- Vyriešte problém so sviečkou: Ako ju zapáliť? Ako zabezpečiť, aby nepadla? Čo s voskom? (schopnosť vidieť problémy)

- 1. **Konkrétne** (názorné) – spočíva v zmysluplnej manipulácii s predmetmi, s vnemami alebo ich predstavami
- ide o chápanie vzťahov medzi predmetmi, ktoré sú dané vo vnemovom poli mysliaceho

- 2. **Abstraktné** (pojmové) – je vlastné len človeku
- uskutočňuje sa na úrovni pojmov či konceptov, ktoré odrážajú podstatné vlastnosti predmetov a javov

- A) **Reaktívne myslenie** – bezprostredne nadväzuje na nejaký podnet z vonkajšieho prostredia a tak sa vsúva medzi vnem a motorickú reakciu naň. Vonkajšie podnety myslenia – **konštelačné podmienky**.
- B) **Spontánne myslenie** – je podmienené a regulované zvnútra organizmu, napr. pod vplyvom biologických a iných potrieb, najmä keď sa pri ich uspokojovaní vyskytne nejaká prekážka.

Myšlienkové operácie

Komparácia – porovnanie

Analýza - rozklad predmetu alebo javu na jednotlivé časti, prípadne aj so zisťovaním a určením vzťahu jednotlivých prvkov k analýze celku

Syntéza – spájanie jednotlivých prvkov predmetov alebo javov do jednotného a zmysluplného celku

Myšlienkové operácie

Indukcia – usudzovanie z vlastností alebo zákonitostí, ktoré platia pre jednotlivé prípady na vlastnosti alebo zákonitosti, ktoré platia pre nejakú triedu alebo skupinu prípadov – od osobitných prípadov k všeobecnej poučke

Dedukcia – od všeobecnej poučky k osobitným prípadom

Abstrakcia – koncentrácia myslenia na zachytenie podstatných a odhliadanie od nepodstatných znakov a vlastností predmetov, javov, udalostí

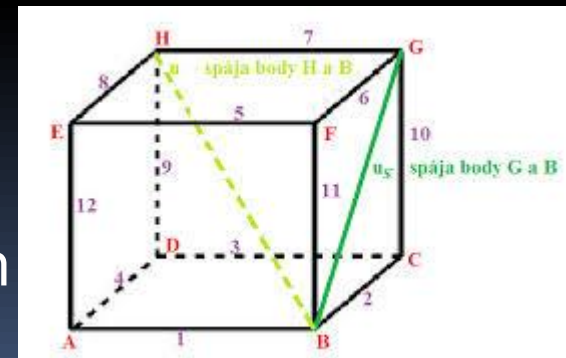
- **Konkretizácia** – odhliadnutie od všeobecných znakov alebo vlastností javov a koncentrovanie sa na to, čo je v nich konkrétne, názorné, vnímateľné pomocou zmyslových orgánov
- **Generalizácia** – utvárajú sa myšlienky alebo hodnotenia, aplikovateľné na celú triedu javov alebo udalostí. Ide o podriadenie jednotlivých javov nejakému všeobecného princípu – proces aplikácie všeobecnej myšlienky na iné alebo nové javy.
- **Špecifikácia** – utvárajú sa myšlienky alebo hodnotenia, týkajúce sa jednotlivého javu ako odlišného od všetkých príbuzných či podobných javov

Formy myslenia

- **Predstavujú rečovú podobu, v ktorej človek zachytáva a vyjadruje výsledky svojho myslenia**
 - **1. POJEM**
 - **2. SÚD (výrok)**
 - **3. ÚSUDOK**

POJEM

- = myšlienkový (logický) obraz objektu alebo ako forma myslenia, zachycujúca abstraktné, všeobecné a podstatné vlastnosti javu.
- 1. **konkrétne** (jedinečné) – myšlienkové obrazy reálne existujúcich a vnímateľných vecí alebo udalostí (napr., Bratislavčan)
- 2. **abstraktné** (všeobecné) – myšlienkové obrazy pre triedy javov, aj pre abstraktné myšlienkové reprezentácie reálne neexistujúcich javov (sloboda, láska...), všeobecný pojem napr. – strom (vlastnosti, ktoré majú všetky stromy)

prototyp

- = vlastnosti popisujúce najlepšie príklady daného pojmu (najdôležitejšie vlastnosti)
- Jadro starý mládenec –dospelý, slobodný muž

-
- Pojem VTÁK
 - Lietanie, čvirikanie (sojka, vrabec)
 - Pštros, tučniak???
-

Hierarchia pojmov

- OVOCIE – sladké
 - - Jablko - McIntosh, Golden Delicious, Renetky, Jonatánky
 - - Hruška – D'Anjou (zelená), Bosc (hnedá)
-

SÚD

- pochopenie vzťahu medzi pojmami či konceptmi. V reči má podobu výroku (vety). Súd pripisuje javom isté vlastnosti alebo popiera. Intervenujú doň aj city, postoje, hierarchie hodnôt myšliaceho...
- Je to základná forma (akt) uskutočňujúca myšlienkový proces

SÚD

- a) absolútne – keď sa v sérii javov pripíše istá vlastnosť javu, ktorý do tejto teórie patrí, a to aj vtedy, keď tento jav ešte nie je úplne známy
- b) komparatívne – pri porovnávaní dvoch javov → v čom sa jeden jav líši alebo podobá druhému

SÚD

- Súd môže mať charakter **poznatku** alebo **premisy**.
 - 1. Poznatok – je súd, o správnosti ktorého sme presvedčení alebo v správnosti ktorého subjektívne odôvodnene veríme ($2 + 2 = 4$)
 - 2. Premisa – je súd, v pravdivosť ktorého veríme, ale nemáme ju dokázanú

- všeobecné
 - jedinečné
 - zvláštne
-
- Na základe odrážania objektívnej skutočnosti:
 - - pravdivé
 - -nepravdivé

 - Mesto Bratislava leží na brehu Dunaja.
 - Niektorí ľudia sú v politike statoční.
 - Všetky rastliny majú koreň.

-
- Všetci aténčania sú klamári.
 - Ja som aténčan.
 - -----

-
- Markus je precízny.
 - Markus je nemec.
 - Andreas je precízny.
 - Andreas je nemec.

-
- Nemci sú precízni
-

ÚSUDOK

- **Vyjadruje vzťah medzi dvoma alebo viacerými súdmi, vzniká odvodením nového súdu z iných súdov**
- a) induktívny – zo súdov o jednotlivých predmetoch a javoch sa uzatvára na niečo všeobecné
- b) deduktívny – zo všeobecného sa vyvodzuje záver pre jednotlivý prípad (**Sylogizmus**)
- c) úsudok z analógie –alebo javy majú rovnaké vlastnosti sa uzatvára, že zo súdov, že dva predmety môžu mať zhodné aj niektoré iné vlastnosti.

-
- Drahé veci sú kvalitné.
 - I-pod je drahý.

I pod je kvalitný.

Heuristika (typ induktívneho myslenia)

- Krátky, relatívne jednoducho aplikovateľný proces, ktorý často vyúsťuje do správnej odpovede
- Ľudia nedbajú na pravdepodobnosť
- *Linda je 31 ročná slobodná žena, je výrečná a múdra. Na vysokej škole sa špecializovala na filozofiu ... A veľmi ju zaujímala problematika diskriminácie.*
- *A) Linda je banková úradníčka*
- *B) Linda je banková úradníčka a je aktívna vo feministickom hnutí*

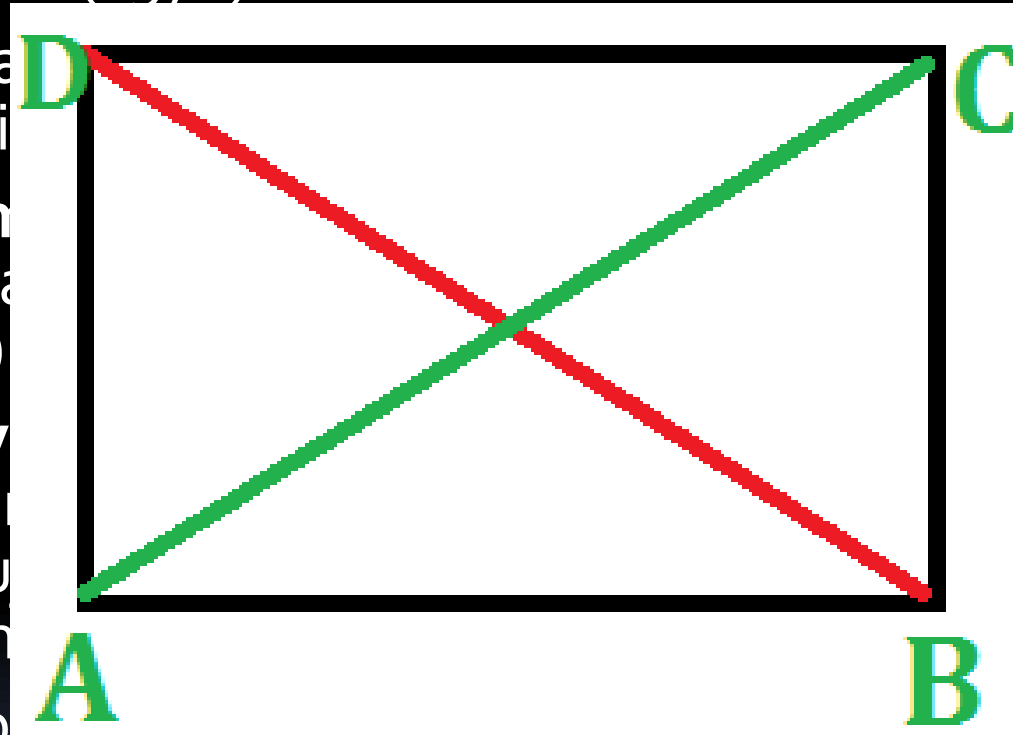
Imaginatívne myslenie

- Aký tvar uší má vlčiak?
- Aké písmeno vznikne ak N otočíte o 90 stupňov?
- Koľko okien máte v obývačke?

- Časť myslenia sa deje vo forme obrazov – vizuálne
- Imaginácia a vnímanie sú sprostredkované rovnakými mozgovými štruktúrami
- Pri poškodení pravej časti temenného laloka, pacienti síce vidia, no ignorujú všetko, čo sa odohráva v ľavej polovici zrakového poľa – zabudne si oholiť ľavú časť tváre

Stratégie riešenia problémov

- Výskum Newell a Simon (1972)
- Pokusné osoby mali na začiatku riešenia problému. Analyzovali
- **Zmenšenie rozdielu medzi aktuálnym a cieľovým stavom situácie** (napríklad: ak určím prvé ...)
- **Analýza prostriedkov** (napríklad: syna do škôlky, - čo je potrebné zmeniť? Auto. Nefunguje. Nefunguje batériu. Ako to urobím?)
- Postupovať od cieľa späť - máte obdĺžnik ABCD, dokažte, že úsečky AC a BD majú rovnakú dĺžku

heuristika

- Riešenie problémov divergentným , tvorivým spôsobom
- Umenie vynachádzať – objavovať
- Snaha popísať všeobecné princípy, podmienky tvorivého procesu
- **Heuristický postup:**
 - 1. v čom je problém?
 - 2. Čo sa chce a má dosiahnuť?
 - 3. Čo na to treba vedieť?
 - 4. Ako možno problém hodnotiť?
 - 5. Aké sú prípadné iné možnosti riešenia problému?
 - 6. Analýza a zhodnotenie nápadov podľa určitých kritérií – ktorý nápad je najvhodnejší a prečo?
 - 7. Aplikácia najvhodnejšieho vybraného riešenia

intuícia

- Bezprostredné náhle poznanie, nevedomé vyriešenie problému
- Stav napätia, vystupňovanie citového stavu a sústredenosti na predmet tvorenia –úplné sústredenie pozornosti na predmet riešenia
- Môže sa dostaviť až po nahromadení veľkých skúseností

Druhy myslenia

- **Názorno-aktívne myslenie** – praktická činnosť, fyzické pretváranie situácie, konkrétne pojmy a predstavy
- **Názorno-obrazové myslenie** – po 7 roku, nie je potrebný fyzický kontakt s predmetom, je potrebné si ho predstaviť, názorne vnímať, práca s predstavami predmetov v myšlienkach
- **Slovno-logické myslenie** (abstraktné) - uplatňuje sa v teoretickej činnosti, umožňuje robiť závery a zovšeobecnenia

Individuálne zvláštnosti myslenia

- **Samostatnosť – kritickosť** – nepoddávať sa vnucujúcemu vplyvu cudzích myšlienok
- **Pružnosť myslenia** – schopnosť meniť plán, spôsob riešenia úlohy
- **Bystrosť myslenia** – rozhodovanie v krátkom čase
- **Hĺbka myslenia** – stupeň vnikania do podstaty otázok, skúmať problémy zo všetkých strán
- **Dôslednosť myslenia** – schopnosť zachovať logický poriadok pri výskume problému

Jazyk a Reč

- Jazyk – sústava znakov, používaných v každodennom živote v hovorenej a písomnej forme.
 - Prvotný prostriedok komunikácie
 - dva aspekty - produkcia a porozumenie
- **Produkcia** (myšlienka, prevedieme ju do vety, skončíme na úrovni zvuku)
- **Porozumenie** – začíname zvukom, zvuku priradzujeme význam vo forme slov, slová spájame do viet a z viet vyvodzujeme význam (Atkinson)

Jazyk a Reč

- **Znak** – vyjadruje vzťah k označovanému objektu, tak ako ho jedinci chápu.

- Úrovne jazyka - od najvyššej po najnižšiu – rozdiely v počte na každej úrovni
 - vetné jednotky (počet asi neobmedzene)
- slova predpony prípony (dospelý človek asi 40 000 slov)
- zvuky reči = fonémy (obmedzený počet 40 zvukov reči v AJ, 35 v Češtine)

REČ

- = sústava znakov, v ktorých je zakódovaná nejaká informácia, myšlienka

Vývin reči ...

- Do 1 roku - fonémy nášho jazyka, nepodstatné zabudne
- 1 rok - začína hovoriť - 1 slovo (mama, otec, pes, mačka, kačka, auto, loď, oko, noc, kniha, hračka 1,5 r = 25 slov 6 r = 9 000 - 15 000 slov (denne 10)
- 1,5 do 2,5 r – 2 slovné obdobie – telegrafická reč
 - rýchlo prechod k 3 slovnému obdobiu a viac
 - 3 r - vety začínajú byť gramaticky správne
 - 4r – hovorí takmer ako dospelý

Myslenie a reč

Vzájomný vzťah:

- myslenie sa uskutočňuje na základe jazyka a formuje sa v reči
- Hovoriť neznamená myslieť :)))
- Myslenie predpokladá reč, reč predpokladá prácu myslenia
- Schopnosť myslenia sa prejavuje:
- V spôsobilosti využívať znakové systémy (ako vie človek uchopiť objekt o ktorom uvažuje, a ako s ním narába – napr. Oko, kohútik, list (homonymá)

druhy reči

- **Vonkajšia:**
 - Zvuková (hovorená)
 - Písomná (písaná)
- **Vnútoraná reč:** - nástroj myslenia vyjadreného slovami – človek formuluje myšlienky bez vyjadrenia hlasom. Od vonkajšej reči sa líši funkciou (nie je oznamovacím prostriedkom, no je formou vnútornej myšlienkovvej činnosti a štruktúrou (skratková, telegrafická...))

Reč a komunikácia

- Odosielateľ (hovoriaci) zakóduje správu do jazykového kódu a prijímateľ (počúvajúci) ju dekoduje.
- Odosielateľ/prijímateľ = komunikanti
- Prenos správy závisí od kvality kódovania a dekodovania
- Aby sa mohol uskutočniť prenos správy je potrebné:
 - Mať zámer, myšlienku
 - Myšlienku zakódovať do znakového systému
 - Vyjadrenie myšlienky v podobe vety verbálno-motorickým aparátom...
A následné prijatie tejto myšlienky audiovizuálnym aparátom (komunikačné kanály)
 - Dekódovanie informácie prijímateľom

Poruchy myslenia - kvantitatívne

- Týkajú sa zamerania myslenia – myslenie je roztržité, zabiehavé, ...
 - Tempa myslenia – **bradypsychizmus** – spomalenie myslenia; **tachypsychizmus** = zrýchlené myslenie (rýchlosť reči nestačí tempu uvažovania)
-

Poruchy myslenia - kvalitatívne

- **Bludy** – mylné presvedčenie (postihnutý si myslí, že existuje) má vplyv na jeho správanie (blud prenasledovania, megalomanstva – častý príznak schizofrénie)
- **Vtieravé (obsedantné) myšlienky** - také myšlienky, ktoré sa do vedomia vnucujú človeku proti jeho vôli a nedajú sa potlačiť – časté u neuróz

Poruchy reči

- Pri perceptívnej časti – postihnutý nie je schopný dobre rozumieť hovorenej reči
 - Častá porucha – **mutizmus** – čiastočná, alebo úplná neschopnosť hovoriť; **selektívny mutizmus** (dieťa je schopné hovoriť len s niektorými ľuďmi)
 - Kocktavosť – (balbuties)
-

Narušená reč u pacienta s poškodením v brockovej oblasti

- T: Slúžili ste u pobrežnej stráže?
- P: Ne, er, ano, ano ... Lod' ... Massache ... Chusetts ..
Pobrežná hliadka (na rukač ukáže 10 a potom 9)
- T: Ahy, vy ste slúžili u pobrežnej hliadky č, 19.
- P: Ano ... Správne Správne
- T: Prečo ste v nemocnici?
- P: Ruka ne dobrá. Reč ... Ne môžem povedať...
Hovoriť, viete. (Atkinson)

Narušená reč u pacienta s poškodením wernického centra

- P: Viete, potím sa, som strašne nervózny, viete, každú chvíľu ma dobehnú. Nemôžem hovoriť o labách. Pred mesiacom, trochu som dosť dobre robil, zatiaľ na druhej strane, viete, čo tým myslím, musím ísť okolo, obhliadnuť to... (Atkinson)

Ďakujem za pozornosť